

5.7 Loučení se studiem na MFF

Poslední ročník studia se od ostatních v mnoha ohledech lišil. Jen dvě běžné zkoušky, zato však státnice, psaní diplomky a její obhajoba. Změněná politická situace – místo radostného vnímání pozitivních změn obavy z vývoje, nicméně stále v naději, že aspoň něco zůstane. Bylo nás v ročníku najednou méně, někteří kolegové emigrovali, a Elfi Gothe s dvěma Wolfgangy byli svými státními orgány (východní Německo) odvoláni, aby zde nevstřebávali kontrarevoluční myšlenky. A v neposlední řadě tu bylo vědomí, že výsledky zkoušek již nebudou mít vliv na **prospěchové stipendium**¹.

Podzimní semestr začal souvislou praxí. Výuka byla záhy po zahájení přerušena **stávkou**². Pak bylo třeba se dát do přípravy na státnici z fyziky, jednu její část – metodiku – u prof. Kašpara jsme měli dělat už v prosinci. Výuka byla už dost zredukováná, zkouškou byly zakončeny přednášky *Matematické stroje* a *Geofyzika a meteorologie*, klasifikovaný zápočet byl z *Praktika školních pokusů*, měli jsme předepsánu jednu výběrovou přednášku (na celý rok) – chodil jsem k doc. Procházkovi na *Abelovy grupy*, a coby komponentu marxistického vzdělávání jsme měli *Pedagogickou sociologii*, dost zajímavou a celkem apolitickou. V seminář z fyziky měl původně pokračovat Doc. Kuchař, jenže ten Československo opustil, a tak jej nahradil prof. Votruba, což rozhodně zajímavosti semináři nepřidalo.

Jeden studijně o rok starší kolega mě přemluvil, abych po něm vzal práci "**pomvěda**" (tj. pomocné vědecké síly) na nějakém mimofakultním pracovišti, zabývající výukou fyziky. Práce spočívala v děrování různých údajů o testování studentů v různých školách do děrné pásky, tuším, že pětistopé. Svým způsobem to byla zajímavá zkušenost, protože s výpočetní technikou v praxi jsem do té doby neměl příležitost se setkat. A zajímavé bylo, když jednou počítač dal zcela zřejmě nesmyslné výsledky. Bylo to při hodnocení výsledků z nějaké průmyslovky, kde v jedné třídě

---

¹ Když jsem byl v 1. ročníku, vešla v platnost nová pravidla pro prospěchové stipendium, jehož výše byla odstupňována podle prospěchového průměru z předchozího ročníku; pro průměr do 1,3 bylo stanoveno stipendium 350 Kčs měsíčně, do 1,7 pak 250 Kčs a do 2,0 to bylo 150 Kčs. Byly to slušné částky – pro porovnání: oběd v menze stával 2,60 Kčs. Nástupní platy po absolvování VŠ se pohybovaly mezi 1200 a 1800 Kčs.

² Na stávku vzpomínám v čl. 1968. Patřil jsem mezi ty, kdo se do stávky plně zapojili. Vietнамští kolegové byli naštvaní, že přicházejí o výuku. A k stávce byly i jiné postoje. Kolega Zemánek o stávce nevěděl, přišel do školy, a když se dověděl, že se nevyučuje, nýbrž stávkuje, tak spontánně vyjádřil radost nad tím, že může jít domů či do knihovny a úplně v klidu studovat [Jarda Zemánek se stal profesorem Varšavské university, zemřel 2017. Z nekrologu v PMFA: Pro Jaroslava byla vždy matematika středem zájmu a jeho nejoblíbenějším místem byla matematická knihovna. Měl neobyčejně rozsáhlou znalost literatury. Myslím, že jedním z důvodů jeho přestěhování do Polska byla proslulá varšavská matematická knihovna. V knihovně se seznámil i se svou manželkou, se kterou měl až dojemně hezký vztah. Jeho manželka zemřela jen pár týdnů před ním.]

neměli žádnou dívku – případné dělení nulou nebylo v programu ošetřeno. To byla užitečná zkušenost pro pozdější programátorské myšlení. – Práce mi bylo přidělováno poměrně dost, peněz málo (matně si vzpomínám, že šlo o 200 Kč měsíčně). A čas byl vzácný. Zdálo se mi však nevhodné bez nějakého nově vzniklého důvodu tétočinnosti zanechat.

Zkoušky za 9. semestr jsem dělal až v únoru a březnu. Geofyziku jsem se nedokázal pořádně naučit, a tak z *Geofyziky a meteorologie* jsem dostal dvojku, zkoušel nás geofyzik Anděl (bratr statistika, který mě zkoušel u rigoróza) a meteorolog Kopáček.

V *Matematických strojích* jsme se seznamovali s programováním ve strojovém jazyce, resp. ve velmi jednoduchém autokódu *MAT* (jednodušší než assembler). Samozřejmě k programování tehdy patřily vývojové diagramy (říkávalo se jim *bloková schémata*). Když jsem i pro kolegy domlouval zkoušku, vyučující Dr. Krautstengel určil datum s tím, abychom přišli hodně brzy ráno, asi tak v půl jedenácté. Tak jsme přišli, vzal první polovinu uchazečů o zkoušku do velké pracovny, každý jsme dostali za úkol navrhnout nějaký jednoduchý program, on pak asi na necelou hodinu odešel, po návratu naše práce oznámkoval celkem k všeobecné spokojenosti (dostal jsem jedničku), papíry hodil do koše, pozval druhou polovinu, dal jim tytéž problémy a odešel. Kdosi ze zkoušených si všimnul obsahu koše, a tak druhá skupina to měla o hodně snazší.

Státnice z fyziky měla tři části: metodiku, experimentální a teoretickou fyziku. Zkoušku z metodiky u **prof. Kašpara** jsem dělal už v prosinci. Dostal jsem z ní nakonec jedničku, i když jsem pana profesora dost rozzlobil; řekl jsem, že v učebnicích se píše, že ucho rozezná zvuk od jedné ladičky od zvuku pocházejícího ze dvou ladiček, nicméně mé ucho že to nerozezná. Dal mi poslouchat dvojici ladiček, a nakonec jsem v zájmu úspěšného složení státnice odpověděl ne podle subjektivního vjemu, nýbrž podle učebnicové teorie. – Ostatní dvě části jsme dělali v témže dni někdy v lednu. Z experimentální fyziky mě zkoušel **prof. Zachoval**³; ač jsem věděl, že bazíruje na vývěvách, tak jsem se je pořádně nenaučil, a tak jsem dostal dvojku (jediná u státnic). Na zkoušku z teoretické fyziky si nepamatuji, ani nevím, kdo mě zkoušel, snad prof. Brdička. Že jsem dostal jedničku, to si ovšem pamatuji.

Do posledního semestru pokračovala výběrová přednáška z Abelových grup. Než semestr začal, obrátil se na mne doc. Procházka, zda bych nechtěl u nich na katedře vést **dvě cvičení týdně pro první ročník**. Rád jsem nabídku přijal. Na práci pro katedru algebry jsem se těšil, a kromě toho jsem získal pádný důvod pro ukončení "pomvědké" práce s děrováním výsledků písemek. Vedl jsem dvě cvičení z lineární

---

³ Ve zkoušení experimentální fyziky se střídali prof. Ladislav Zachoval s (tehdy) doc. Karlem Vackem, který – coby emeritní profesor – bydlí v témže domě co my.

algebry, kterou přednášel odborný asistent **Pavel Goralčík**; formální záležitosti jsem vyřizoval s tajemníkem katedry **Ladislavem Bicanem**, v roli polovičněúvazkového asistenta jsem se se šéfem katedry akademikem **Vladimírem Kořínkem** vůbec nesetkal. Od Pavla Goralčíka jsem měl určeno, co mám probírat, zvládal jsem to v pohodě, posluchači byli milí, od začátku jsem si s nimi tykal (vždyť jsem byl také student!). Zápočty jsem dal bez problémů všem.

Závěr studia byl spojen s otázkou, kde budu působit po jeho ukončení. Od třetího ročníku jsem pobíral krajské stipendium od Severočeského kraje, spojené se závazkem působit 5 let na některé ze škol řízené krajským úřadem v Ústí nad Labem. Severočeský kraj se rozkládal od Klášterce nad Ohří na západě po Tanvald na východě. Když jsem se pro přijetí stipendia rozhodl, představoval jsem si, že bych učil někde ve východní části kraje, a politický vývoj mi umožnil k tomu přidat ideu působit jako laický kazatel (církve sem si nespécifikoval) a působit misijně i ve škole. Situace se však změnila, a to nejen politická, nýbrž i osobní. A tak jsem s radostí přijal nabídku ředitelky **chemické průmyslovky z Ústí nad Labem**, byl jsem se tam představit, měli o mne zájem (radost z toho byla o to větší, že jsem tam při rozhovoru s ředitelkou a jejím zástupce zmínil, jak důležitá pro mne je křesťanská víra), leč školský úřad rozhodl, že Ústí je pro stipendistu příliš atraktivní a určili mi **Střední zemědělskou technickou školu ve Frýdlantě v Čechách**.

Výhled na dobu po ukončení studia byl kalen ještě vojenskou povinností. Neměl jsem ukončenou vojenskou přípravu na fakultě, měl jsem se účastnit závěrečného vojenského soustředění se 4. ročníkem po skončení jarního semestru. Předpokládal jsem, že je zdárně absolvuji, což by pak znamenalo roční vojenskou službu; kdybych "propadl", musel bych na vojnu na dva roky. Povolání na vojnu by následovalo rozhodně až později než 1. září 1969, takže samotný můj nástup do zaměstnání by neovlivnilo.

V jarním semestru jsem musel dopsat a odevzdat diplomku. Zabýval jsem se v ní možnostmi zkoumání konečných grupoidů na střední škole (myšleno: mimo základní výuku matematiky). Vedoucího mi měl původně dělat RNDr. Jaroslav Šedivý z Katedry metodiky matematiky MFF, velice příjemný, obětavý a pracovitý učitel. Byl však uvolněn od různých úkolů, aby mohl urychleně napsat nějakou učebnici. A tak mou diplomku vedl **RNDr. Zbyněk Dlouhý** z Pedagogické fakulty UK, který bydlel někde ve východní části Počernické (na jižní straně). Pod jeho vedením se mi psalo dobře, a jsem mu velice vděčný, že když se dověděl o Frýdlantu jako mém budoucím působišti a bylo mu jasné, že nechci v matematice ustrnout, doporučil mi navázat v Liberci na katedře matematiky Vysoké školy strojní a textilní kontakt s **RNDr. Bohdanem Zelinkou**.

Jak už jsem v jiném článku zmínil, během posledního ročníku studia jsem byl v poměrně živém kontaktu s různými skupinami křesťanů. Doma jsem byl ve

Strašnicích, a tam se tu a tam po nedělních bohoslužbách domluvil odpolední výlet. Pamatuji si na dva. V březnu 1969 jsme se v počtu asi 8 účastníků vydali na Karlštejn s následující procházkou na vlak do Zadní Třebáně. Ta mi utkvěla v paměti. Je běžné, že skupina nechodí úplně pohromadě, tady zcela spontánně jsme kus před ostatními šli Evička Pagačová a já. A stále jsme měli o čem povídat a rozhodně nešlo o nějaké plané povídání. Bylo jí tehdy 17 let a byla v předposledním ročníku Střední všeobecně vzdělávací školy. "Rodinná rada" ji směřovala na Stavební fakultu ČVUT, i když jí by byla bližší Přírodověda a i Matfyz, jejíž případnou volbu jí ovšem zastírala všeobecně rozšířená představa, že tuto fakultu normální člověk nemůže vystudovat. Snad už tehdy jsem jí svou fakultu ukazoval v příznivějším světle. – Další nezapomenutelný výlet byl 20. dubna na Okoř. Sešli jsme se dva. Evi a já. Výlet jsme uskutečnili, jeden domněle kvůli druhému jsme šli hodně rychle (asi nikdy jindy jsem v Úholičkách do kopce od zastávky do obce tak rychle nešel), ale povídali jsme, a protože se nám výlet líbil, prodloužili jsme jej až do Lidic.

O 10 dní později – 1. května – jsem vyrazil ze Všeradic přes Brdy do Mokrovrat k Pagačům na chatu ("pro případ, že bych tam došel" jsem si nechal od Evičky popsat cestu), 9. května jsem se vydal ze Štěchovic údolím Kocáby do Mokrovrat a skončil u Pagačů na chatě, pár dní na to jsme s Evi vyrazili mezi rozkvetlé rododendrony do průhonického parku (více než o květech jsme povídali o matematice, která byla příjemným společným tématem), byli jsme spolu na ekumenických bohoslužbách v Uhříněvsi, v divadle, na koncertě. A také Evi navštívila v Karlíně mé cvičení, kde názorně viděla, že Matfyz a výuka tam je pro normální lidi. Byli jsme rádi spolu, nicméně společnou budoucnost jsme viděli hodně daleko a bez častého scházení – bylo před námi Eviččino studium a mé frýdlantské učitelské působení. Frýdlant byl od Prahy nejvzdálenější sídlo střední školy v Severočeském kraji, kromě toho se tehdy mluvilo o zvýšení ceny jízdného ve vlacích a zrušení slev na příležitostné dojíždění, a tak to vypadalo, že do Prahy se dostanu cca jednou měsíčně. – Na blízkém obzoru byla její pětítýdenní cesta do Norska a Německa a moje zhruba stejně dlouhá cesta sice jen kousek za Unhošť, avšak za ostnatý drát do prostoru kasáren – o tom však v samostatném článku.

Začátkem června jsem obhájil diplomku (oponentem byl příjemný a lasakvý Dr. Šedivý) a krátce po polovině měsíce jsem udělal státnici z matematiky. Šel jsem na ni celkem klidně, jen jsem čekal, že jako externího pracovníka své katedry se třeba na mne předseda komise akademik Kořínek blíže zaměří. Avšak algebru mě zkoušel Doc. Blažek bez Kořínkovy asistence, u zkoušky z analýzy jsme s Doc. Nečasem kromě úvah o Riemannově funkci omezené na $\mathcal{R}$ mluvili o jihomoravském původu Nečasů a obezitě coby pravděpodobném rodovém znaku⁴, u zkoušení z geometrie od Doc.

---

⁴ Nepovažoval jsem za rozumné kazit příjemnou zkuškovou atmosféru informací o tom, jak dědeček Nečas byl hubený.

Vyšína byl chvíli přítomen i pak akademik Kořínek; z metodiky matematiky mě, nemýlím-li se, zkoušel odb. as. Jiří Mikulčák.

Radoval jsem se z toho, že výsledky mé obhajoby i státnic se mnou sdílela Evi. Studium jsem ukončil s vyznamenáním – trojku z experimentální fyziky ve čtvrtém semestru mi odpustili (odpouštěvaly se až dvě trojky). Na pedagogické větvi jsme vyznamenání měli dva, kromě mne **Jirka Skuhra**, s nímž mne mnohé spojovalo. Spolu s Jirkou, a dále s Hankou Koudelovou a Milošem Honzákem jsme dostali jednorázové **Hakenovo stipendium** určené pro vybrané posluchače učitelského studia⁵.

Jirka, podobně jako já, se vyučil nástrojařem a maturoval na střední škole pro pracující. Když roku 1969 se konaly přijímací zkoušky, přihlásil se pomoci s organizací. A tam se setkal se studentkou, již znal z praxe – Zdenou S.⁶, a byla z toho známost. Zdena byla evangelička, bydlila na Vinohradech, avšak patřila do sboru v Hvozdnici, neboť měli chatu v Masečíně u Štěchovic.

Krátce po 20. červenci jsme se museli na 6 týdnů rozloučit – mně odvezli do kasáren v Čeperce za Unhoště a Evi o týden později odjela do Norska. Na 3. července mě z kasáren uvolnili, abych se mohl zúčastnit své promoce. V srpnu pak byli Pagačovi na chatě, já jsem tam za Evi často jezdil, zpravidla ráno prvním vlakem a zpět předposledním. Jirka za Zdenou jezdil podobně (vystupoval dříve, v Bojanovicích), avšak vždy o vlak později, takže jsme se nesešli. – Na 21. srpen, 1. výročí invaze vojsk Varšavské smlouvy, byl vyhlášen bojkot hospod, hromadné dopravy aj. Jel jsem za Evi do Mokrovrat na kole, a nocování jsem si domluvil se Svátou Karáskem⁷ v nedaleké Hvozdnici. Sešel jsem se tam s Jirkou Skuhrou, který tam byl z obdobného důvodu.

Po prázdninách jsem nastoupil ve Frýdlantě – to už patří do jiné kapitoly. Zde bych však jen stručně doplnil – hned první týden se za mne muselo suplovat, protože jsem byl předvolán na Vojenskou správu. Po státnicích následovala další radost. Celých 5 týdnů v Čeperce bylo zbytečných! Byl jsem uznán neschopným vojenské služby, dostal jsem tzv. modrou knížku.

Praha červenec 2020

---

⁵ Hakenovo stipendium představovalo 1000 Kčs; odměna za "červený diplom" (studium s vyznamenáním) byla rovněž 1000 Kčs.

⁶ Do r. 2019 seniorátní kurátorka Pražského seniorátu.

⁷ Nekonvenční, později komunisty perzekuovaný farář, signatář Charty 77, donucen k vystěhování, působil ve Švýcarsku, po r. 1989 pracoval ve Švýcarsku i v Praze, pak přijal pozvání k farářské službě u pražského Salvátora.